

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาตามกฎหมายในการรับมรดกแทนที่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดกนั้นบังคับใช้มาเป็นเวลายาวนานนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 และบังคับใช้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยในระหว่างการบังคับใช้นั้นก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ในส่วนของหมวด 4 การรับมรดกแทนที่ก็เช่นกัน ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติใน พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ตามในเรื่องของการรับมรดกแทนที่กันนั้นก็ยังคงเกิดปัญหาในการตีความและการบังคับใช้ ตลอดจนการตีความบทบัญญัติในบางประการอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งปัญหาที่พบมีอยู่ดังจะกล่าวต่อไป

4.1 ปัญหาการรับมรดกแทนที่กรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการสืบมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 และมาตรา 1607

ตามที่ได้นำเสนอในบทก่อน ในเรื่องหลักเกณฑ์การรับมรดกแทนที่กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นกฎหมายกำหนดให้มีการรับมรดกแทนที่ได้ก็เฉพาะแต่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1639 ซึ่งจะเห็นได้ว่า หากทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวนี้ จะไม่สามารถรับมรดกแทนที่ได้ อย่างไรก็ตามมาตรา 1607 ได้บัญญัติเรื่องการสืบมรดกกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้โดยบัญญัติให้การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสามารถสืบมรดกต่อไปได้ โดยให้ถือว่าทายาทดังกล่าวนี้ถึงแก่ความตายแล้วซึ่งมิได้ระบุช่วงเวลาการถูกกำจัดมิให้รับมรดกว่าเป็นช่วงเวลาก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายทำให้เกิดความสับสนในการปรับใช้กฎหมายในเรื่องการรับมรดกแทนที่ เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายตามมาตรา 1639 และการสืบมรดกตามมาตรา 1607 และเกิดเป็นความเห็นของนักกฎหมายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรกเห็นว่า ควรแยกมาตรา 1607 และมาตรา 1639 ออกจากกัน เนื่องมาจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกต้องเป็นกรณีเกิดก่อนเจ้ามรดกตายเพราะสิทธิในการรับมรดกจะมีขึ้นได้ก็แต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ มรดกก็ตกให้แก่ผู้มีสิทธิรับ

มรดกในเวลาเดียวกัน การที่จะมารับมรดกแทนที่กันภายหลังไม่ได้ ฉะนั้นถ้าหากจะให้ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีสิทธิรับมรดก ก็จำเป็นต้องบัญญัติข้อความดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1607 กล่าวคือ มาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติพิเศษ ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย จึงมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก

ตามความเห็นฝ่ายแรกนั้น หากพิจารณาเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ซึ่งได้บัญญัติเฉพาะแต่กรณีบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้ใช้คำว่า “บุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาท” แต่มิได้ใช้คำว่า “ทายาท” ซึ่งทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าต้องเป็นกรณีที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น เนื่องจากว่าหากเป็นกรณีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายก่อนบุคคลดังกล่าวถูกกำจัดมิให้รับมรดก บุคคลดังกล่าวนั้นย่อมมีฐานะเป็นทายาทแล้ว หากเจ้ามรดกยังมีได้ถึงแก่ความตาย บุคคลดังกล่าวที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็ยังมีฐานะเป็นทายาทได้ เมื่อพิจารณาได้ดังนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรา 1639 นั้นมุ่งให้สิทธิในการรับมรดกแทนที่แก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาท หรือเฉพาะแต่ในกรณีที่บุคคลนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น นอกจากนี้มาตรา 1639 ยังได้เน้นย้ำโดยใช้คำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” อีกด้วย หากพิจารณาจากคำในบทบัญญัติข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรา 1639 นั้น ต้องด้วยเฉพาะกรณีที่บุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น มิได้รวมถึงกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายด้วย

อย่างไรก็ดี การที่ความเห็นแรก ให้เหตุผลว่า การที่มาตรา 1607 และมาตรา 1639 นั้น แยกออกจากกันเนื่องจากเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และมาตรา 1607 ก็มีได้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 นั้น ผู้เขียนมองว่าเป็นการตีความที่ยังไม่ถูกต้องเสียทีเดียวเนื่องจากการตีความดังกล่าวนั้นไม่เป็นไปตามการจัดเรียงบทบัญญัติซึ่งมีการจัดเรียงไว้อย่างเป็นระบบและมาตรา 1639 ก็เป็นบทบัญญัติเฉพาะซึ่งต้องด้วยกรณีทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่การตีความดังกล่าวนั้นก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เนื่องจากหากกรณีดังกล่าวนี้ปรับใช้ด้วยมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานก็จะไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ จึงได้พยายามที่จะหาช่องทางแก้ไขปัญหาลักษณะนี้โดยนำมาตรา 1607 มาปรับใช้กับกรณีที่ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเพื่อให้ผู้สืบสันดานซึ่งเป็นผู้เสียประโยชน์ในการรับมรดกแทนที่โดยมิใช่ความผิดของตนเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมในอันที่จะสืบมรดกของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่

ความตายแทนเรื่องการรับมรดกแทนที่ซึ่งสามารถรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะกรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น

จากความคิดเห็นดังกล่าวนี้ เคยมีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในกรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายดังที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 โดยวางแนวคำพิพากษาไว้ว่า “แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกแทนที่ทายาทนั้นได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นก็ตามแต่มาตรา 1607 บัญญัติว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้วโดยมิได้บัญญัติว่าผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปได้เฉพาะในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นดังนั้นแม้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกของ บ. เจ้ามรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้และต้องถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกของ บ. เลยอันเป็นการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายก็ตามบุตรของจำเลยซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลยทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของนายบุญช่วยย่อมสืบมรดกของ บ. ต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าจำเลยตายแล้วตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 และมาตรา 1607 หาได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 ไม่” ซึ่งจะเห็นได้ว่าศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานแนวคำพิพากษาตามความเห็นฝ่ายแรกในการนำมาตรา 1607 มาปรับใช้กับกรณีทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวในอันที่จะสืบมรดกต่อไปได้

ทั้งนี้ หากพิจารณาคำว่า “สืบมรดก” ซึ่งนอกจากจะปรากฏในมาตรา 1607 แล้วยังปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 วรรคสอง ที่ว่า “เมื่อทายาทโดยธรรมคนใดสละมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน และชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละมรดกจะได้รับ...” อันเป็นสิทธิในการรับมรดกประเภทหนึ่ง อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตรา 1615 จะเห็นได้ว่าทายาทที่สละมรดกแล้วย่อมไม่มีฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกอีกต่อไป เนื่องจากผลของการสละมรดกนั้นได้ย้อนไปยังเวลาที่เจ้ามรดกตายและถือว่าทายาทนั้นไม่เคยได้รับมรดกของเจ้ามรดกแต่อย่างใด อีกทั้ง การสละมรดกนั้นยังเป็นการเฉพาะตัวของทายาทผู้นั้นและไม่มีผลกระทบต่อผู้สืบสันดานของทายาทที่สละมรดกนั้นด้วย โดยจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่สละมรดกนั้นเข้าสืบมรดกต่อไปได้ตามสิทธิของตน และชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละมรดกนั้นจะได้รับ ดังนี้แล้ว หากเปรียบเทียบการสืบมรดกตามมาตรา 1615 กับการสืบมรดกตามมาตรา 1607 นั้น จะเห็นได้ว่าการสืบมรดกของทั้งสองมาตราดังกล่าวนี้มีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ ในกรณี

ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1607 และกรณีทายาทโดยธรรม สละมรดกตามมาตรา 1615 นั้น ให้ถือว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกและการสละมรดกนั้นเป็นการ เฉพาะตัวของทายาทนั้น ๆ และให้ผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวเข้าสืบมรดกต่อไปได้ โดยให้ ถือว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกและการสละมรดกที่เกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตายนั้นมีผลย้อนหลัง ไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเนื่องจากลักษณะการตกทอดของมรดกแก่บุคคลใดหรือไม่นั้น จะต้องเกิดขึ้นในทันทีที่เจ้ามรดกตาย ทายาทนั้น ไม่อาจได้รับมรดกในภายหลังเมื่อเวลาที่เจ้ามรดก ตายได้ล่วงพ้นไปแล้วระยะหนึ่ง ทำนองเดียวกัน ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าทายาทมีสิทธิได้รับมรดก ชั่วระยะเวลาหนึ่งนับแต่เจ้ามรดกตาย แล้วเพิ่งมาเสียสิทธินั้นไปในภายหลังเพราะการถูกกำจัดมิให้ รับมรดก ซึ่งบุคคลใดจะได้รับมรดกหรือไม่ เท่าใด จึงต้องพิจารณาตั้งแต่เวลาที่เจ้ามรดกตาย ทั้งนี้ เป็นไปตามสภาพของสิทธิในการรับมรดก หากต้องมีมาตราใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษไม่นอกจากนี้ การ สืบมรดกทั้งสองกรณีดังกล่าวนี้ก็มิได้มีการกำหนดรายละเอียดและหลักการสืบมรดกไว้แต่อย่าง ใด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติซึ่งกำหนดไว้แต่เพียงการกำหนดให้ผู้สืบสันดานของบุคคลเหล่านั้น สืบมรดกต่อไปได้เท่านั้นซึ่งแตกต่างกับการรับมรดกแทนที่ที่มีการกำหนดหลักการและรายละเอียด ต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนในการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 องค์กรที่ลักษณะ การสืบมรดกทั้งตามมาตรา 1607 และมาตรา 1615 นั้นยังมีลักษณะที่เหมือนกับการรับมรดกแทนที่ ตามมาตรา 1639 เนื่องจากเป็นเรื่องผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนผู้บุพการีที่เสียสิทธิรับมรดก เช่นเดียวกัน แม้การรับมรดกแทนที่นั้น มรดกจะยังไม่เคยตกให้แก่บุพการีเลย เพราะได้ตายหรือ ถูกกำจัดมิให้รับมรดกไปเสียก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนในเรื่องการสืบมรดกนั้น มรดกได้ตกทอดมายัง ทายาทแล้วแต่ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกในภายหลังแต่เมื่อบทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้การถูก กำจัดมิให้รับมรดกและการสละมรดกนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตายย่อมทำให้มรดก ไม่เคยตกทอดไปยังทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกและทายาทผู้สละมรดกเลยเช่นเดียวกันกับการ รับมรดกแทนที่ ผลท้ายที่สุดผู้สืบสันดานต่างก็เป็นผู้ได้รับมรดกแทนนับตั้งแต่เจ้ามรดกตาย เหมือนกันทั้งกรณีการสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่

สำหรับความเห็นฝ่ายหลัง เห็นว่า คำว่า “สืบมรดก” มีความหมายตามที่เข้าใจกันตาม ธรรมดาคือหมายถึงการสืบต่อซึ่งทรัพย์สินมรดกเป็นการใช้ถ้อยคำกว้าง ๆ เพราะการสืบมรดกมิได้ หลายทาง เช่น ในฐานะทายาทโดยธรรม ในฐานะผู้รับพินัยกรรม ในฐานะวัด ในฐานะแผ่นดิน นอกจากนั้นมีการสืบมรดกในฐานะผู้รับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ซึ่งบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดก เมื่อมาตรา 1607 บัญญัติไว้ก่อนจึงอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 ซึ่ง กล่าวถึงการรับมรดกแทนที่ ในกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น หากกฎหมายประสงค์จะยกเว้นให้ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่

ความตายมีสิทธิรับมรดกแล้ว ก็น่าจะบัญญัติยกเว้นไว้เสียให้ชัดเจน ดังนั้นผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายจึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ในมรดกของเจ้ามรดกแต่อย่างใด

หากพิจารณาความเห็นฝ่ายหลังจะเห็นได้ว่าเป็นการการตีความในลักษณะที่ตีความให้มาตรา 1607 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 ซึ่งเป็นการตีความที่เป็นลำดับโดยหากพิจารณาดูตั้งแต่เริ่มต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดการกระทำการของทายาทหรือบุคคลใด ๆ อันทำให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 1605 และมาตรา 1606 และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทายาทในสายนั้น ๆ ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยคำนึงถึงผู้สืบสันดานซึ่งอาจได้รับมรดกในส่วนของเจ้ามรดกหากบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นมิได้กระทำการอันทำให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกทำให้ผู้สืบสันดานดังกล่าวต้องเสียประโยชน์ไปโดยมิใช่ความผิดของตนแต่อย่างใด ผู้ร่างจึงบัญญัติให้เป็นความผิดเฉพาะตัวของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเท่านั้นและให้ผู้สืบสันดานสืบมรดกต่อไปได้โดยบัญญัติไว้เป็นหลักกว้าง ๆ อีกทั้งยังได้กำหนดความคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินที่ผู้สืบสันดานได้รับมาจากการสืบมรดกเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเข้าไปจัดการทรัพย์สินดังกล่าวโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 1607 และกฎหมายได้บัญญัติรายละเอียดในหลักเกณฑ์และวิธีการสืบมรดกโดยบัญญัติให้มีการสืบมรดกในลักษณะการรับมรดกแทนที่จนสุดท้ายตามมาตรา 1639 ดังนี้แล้วจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติต่าง ๆ นั้นได้ถูกจัดวางอย่างเป็นระบบเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการตีความ อีกทั้งเนื่องจากบทบัญญัติได้ใช้คำว่า “บุคคลซึ่งจะเป็นทายาท” ทำให้เห็นได้ว่าผู้ร่างประสงค์จะให้มีการรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะแต่กรณีบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นยังมีได้มีฐานะเป็นทายาทซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นช่วงเวลาก่อนที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลดังกล่าวจะยังไม่มีฐานะเป็นทายาท กรณีทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจึงไม่ตรงตามถ้อยคำในมาตรา 1639 และทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวไม่อาจรับมรดกแทนที่ได้

อย่างไรก็ดี การตีความตามความเห็นฝ่ายหลังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการตีความไปในทางที่เสียประโยชน์แก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายในอันที่จะสิ้นสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการรับมรดกแทนที่ ซึ่งดูจะไม่ค่อยเป็นธรรมต่อผู้สืบสันดานดังกล่าวและขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายในการรับมรดกแทนที่อีกด้วย

นอกจากประเด็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดกที่ให้มีการรับมรดกแทนที่ตามกฎหมายมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 และมาตรา 1607 ตามความเห็นทั้งสองฝ่ายที่ได้แสดงมาแล้วนั้น ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสองมาตราดังกล่าวอีกก็คือปัญหาที่จะเกิดขึ้นในประเด็นของทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 นั้นที่ให้มีการรับ

มรดกแทนที่เฉพาะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น ส่วนทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) และ (5) ไม่ได้กำหนดให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้ ซึ่งหากใช้บังคับกฎหมายตามมาตรา 1607 ที่ให้สืบมรดกแล้วสืบอย่างไรก็ไปสืบมรดกด้วยการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ก็จะไม่รวมถึงทายาทลำดับ (2) และ (5) ด้วย ก็อาจเกิดปัญหาทางกฎหมายขึ้นได้ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) และ (3) กล่าวคือลำดับผู้สืบสันดาน ลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดก ซึ่งหากมาตรา 1639 มิได้ระบุผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและบิดามารดาของเจ้ามรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลที่เป็นทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของบิดามารดาของเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่า ทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้นขึ้นมารับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ถึงแม้ว่าการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนี้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันอาจจะได้รับมรดกไม่เทียบเท่ากับจำนวนที่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานได้รับก็ตาม เนื่องจากการรับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดา แต่การรับมรดกแทนที่ดังกล่าวทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันอยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน ซึ่งหากไม่มีการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวแล้วทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกได้เลยตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากถูกตัดสิทธิเพราะยังมีทายาทลำดับผู้สืบสันดานซึ่งเป็นลำดับที่มีสิทธิรับมรดกก่อนรับมรดกอยู่แล้ว

2) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) และ (4) กล่าวคือลำดับผู้สืบสันดาน ลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก ซึ่งหากมาตรา 1639 มิได้ระบุผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและบิดามารดาของเจ้ามรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลที่เป็นทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของบิดามารดาของเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่า ทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นขึ้นมารับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ถึงแม้ว่าการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนี้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอาจจะได้รับมรดกไม่เทียบเท่ากับจำนวนที่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานได้รับก็ตาม เนื่องจากการ

รับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดา แต่การรับมรดกแทนที่ดังกล่าวทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน ซึ่งหากไม่มีการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวแล้วทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกได้เลยตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากถูกตัดสิทธิเพราะยังมีทายาทลำดับผู้สืบสันดานซึ่งเป็นลำดับที่มีสิทธิรับมรดกก่อนรับมรดกอยู่แล้ว

3) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) (3) และ (4) กล่าวในลำดับบิดามารดา ลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ซึ่งหากมาตรา 1639 มิได้ระบุผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและบิดามารดาของเจ้ามรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลที่เป็นทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของบิดามารดาของเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนั้นขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่า ทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นขึ้นมารับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกเช่นเดียวกับทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน แต่การรับมรดกแทนที่ดังกล่าวทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ซึ่งหากไม่มีการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวแล้วทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกได้เลยตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากถูกตัดสิทธิเพราะยังมีทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาซึ่งเป็นลำดับที่มีสิทธิรับมรดกก่อนรับมรดกอยู่แล้ว

4) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) (3) และ (4) กล่าวคือลำดับผู้สืบสันดาน ลำดับบิดามารดา ลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก ซึ่งหากมาตรา 1639 มิได้ระบุผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและบิดามารดาของเจ้ามรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลที่เป็นทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของบิดาและ/หรือมารดาของเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนั้นขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่า ทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นขึ้นมารับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ถึงแม้ว่าการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวนี้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอาจจะได้รับมรดกไม่เทียบเท่ากับ

จำนวนที่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานได้รับก็ตาม เนื่องจากการรับมรดกแทนที่ทายาทลำดับบิดามารดา แต่การรับมรดกแทนที่ดังกล่าวทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน และทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ซึ่งหากไม่มีการรับมรดกแทนที่ดังกล่าวแล้วทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกได้เลยตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากถูกตัดสิทธิเพราะยังมีทายาทลำดับผู้สืบสันดานซึ่งเป็นลำดับที่มีสิทธิรับมรดกก่อนรับมรดกอยู่แล้ว

นอกจากนี้ หากพิจารณามาตรา 1641 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (5) เข้ารับมรดกแทนที่ในกรณีที่ยังมีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทอื่นในลำดับนั้น ๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” ดังกรณีต่อไปนี้

1) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (3) กล่าวคือทายาทลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้น หากบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกนั้นสูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้น และยังมีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาบุคคลอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายอยู่ด้วยแล้ว หากกฎหมายให้มีการรับมรดกแทนที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาโดยผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวแล้วย่อมเป็นการขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดานั้นก็คือทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก ส่งผลให้ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกนั้นได้แก่ทายาทลำดับบิดามารดาอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกโดยมีฐานะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับเท่าเทียมกัน ซึ่งหากพิจารณาการรับมรดกตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” แล้วจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับบิดามารดานั้นย่อมตัดทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกและผู้ที่มีสิทธิรับมรดกก็จะมีแต่เพียงทายาทลำดับบิดามารดาเท่านั้น

2) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (4) กล่าวคือทายาทลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้น หากบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกนั้นสูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้น และยังมีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาบุคคลอื่นที่มีได้สูญเสีย

สิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายอยู่ด้วยแล้ว หากกฎหมายให้มีการรับมรดกแทนที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาโดยผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวแล้วย่อมเป็นการขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดานั้นก็คือทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก ส่งผลให้ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกนั้นได้แก่ทายาทลำดับบิดามารดาอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกโดยมีฐานะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับเท่าเทียมกัน ซึ่งหากพิจารณาการรับมรดกตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” แล้วจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับบิดามารดานั้นย่อมตัดทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกและผู้ที่มีสิทธิรับมรดกก็จะมีแต่เพียงทายาทลำดับบิดามารดาเท่านั้น

3) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) (3) และ (4) กล่าวคือทายาทลำดับบิดามารดา ลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดกนั้น หากบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกนั้นสูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้น และยังมีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาบุคคลอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายอยู่ด้วยแล้ว หากกฎหมายให้มีการรับมรดกแทนที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับบิดามารดาโดยผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวแล้วย่อมเป็นการขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับบิดามารดานั้นก็คือทายาทในลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก ส่งผลให้ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกนั้นได้แก่ทายาทลำดับบิดามารดาอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการรับมรดก ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกโดยมีฐานะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับเท่าเทียมกัน ซึ่งหากพิจารณาการรับมรดกตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” แล้วจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับบิดามารดานั้นย่อมตัดทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก และผู้ที่มีสิทธิรับมรดกก็จะมีแต่เพียงทายาทลำดับบิดามารดาเท่านั้น

4) กรณีที่มีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (5) และ (6) กล่าวคือทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายและลำดับลุง ป้า น้า อาของเจ้ามรดกนั้น หากบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายของเจ้ามรดกนั้นสูญเสียสิทธิในการรับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย และยังมีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับปู่ ย่า ตา ยายบุคคลอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิในการ

รับมรดกเนื่องจากการตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายอยู่ด้วยนั้น หากกฎหมายให้ มีการรับมรดกแทนที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทในลำดับปู่ ย่า ตา ยาย โดยผู้สืบสันดานของบุคคล ดังกล่าวแล้วย่อมเป็นการขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” เนื่องจากผู้สืบสันดานของ บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายนั่นก็คือทายาทในลำดับลุง ป้า น้า อาของเจ้ามรดก ส่งผล ให้ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกนั้นได้แก่ทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายอื่นที่มีได้สูญเสียสิทธิ ในการรับมรดกและทายาทลำดับลุง ป้า น้า อาของเจ้ามรดกโดยมีฐานะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกใน ลำดับเท่าเทียมกัน ซึ่งหากพิจารณาการรับมรดกตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” แล้วจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายนั่นย่อมตัดทายาทลำดับลุง ป้า น้า อาของเจ้ามรดกและผู้ที่มี สิทธิรับมรดกก็จะมีแต่เพียงทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายเท่านั้น

นอกเหนือจากนี้การที่มาตรา 1639 ได้ระบุถึงผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาท ในลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ไว้อย่างชัดเจนนั้นอาจเพราะผู้ร่างกฎหมายไม่ต้องการให้ผู้มี สิทธิรับมรดกในฐานะทายาท โดยธรรมอยู่แล้วเข้ารับมรดกแทนที่แทนการใช้สิทธิที่มีในฐานะ ทายาทโดยธรรม เนื่องจากหากปล่อยให้การตกทอดมรดกเป็นไปตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติ ห่างออกไป” แล้ว ถึงอย่างไรมรดกก็ตกทอดแก่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (3) (4) และ (6) ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (5) อยู่แล้วนั่นเอง โดย จะสังเกตได้จากการจัดวางลำดับทายาทที่บัญญัติไว้อย่างเป็นระบบตามมาตรา 1629 ซึ่งเรียงลำดับ ทายาทไว้ดังนี้

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

ทั้งนี้หากพิจารณาเปรียบเทียบมาตรา 1639 และมาตรา 1607 จะเห็นได้ว่ามาตรา 1607 ได้บัญญัติถึงการสืบมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นหลักกว้าง ๆ โดย มิได้ระบุช่วงเวลาที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งมิได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนถึงทายาท ตามมาตรา 1629 ในลำดับใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวจะมีสิทธิสืบมรดกต่อไปได้ ถ้าหากทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกทำให้เข้าใจได้ว่าทายาททุกลำดับตามมาตรา 1629 ตั้งแต่ (1) ถึง (6) หากถูกกำจัดมิให้รับมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวย่อมเข้าสืบมรดกต่อไปได้ใน ทุกลำดับทายาท ซึ่งแตกต่างจากมาตรา 1639 ที่ระบุเฉพาะแต่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา

1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น ทำให้เกิดผลในการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกันและอาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้มาตรา 1607 ในอนาคตโดยเป็นการทำลายหลักที่ว่า “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป”¹⁰⁶ ดังต่อไปนี้

1) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) และ (3) กล่าวคือในลำดับผู้สืบสันดานลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดา แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดกดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้นไม่มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทโดยบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดาหรือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

2) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) และ (4) กล่าวคือในลำดับผู้สืบสันดานลำดับบิดามารดา และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดา แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดกดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นไม่มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทโดยบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดก

¹⁰⁶ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก (น. 161). เล่มเดิม.

ภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดาหรือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

3) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) (3) และ (4) กล่าวคือในลำดับบิดามารดา ลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดา ซึ่งการสืบมรดกดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกเช่นเดียวกันกับทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นไม่มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทโดยบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดาซึ่งตามกรณีข้างต้นได้แก่ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้ทำให้มรดกตกแก่ทายาทตามหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

4) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) (2) (3) และ (4) กล่าวคือในลำดับผู้สืบสันดาน ลำดับบิดามารดา ลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดา แม้การสืบมรดกดังกล่าวทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดก

ดังกล่าวนั้นขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับผู้สืบสันดาน ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดาหรือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

5) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (3) กล่าวคือทายาทในลำดับบิดามารดาและลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมีทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่มีได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วยทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดกดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้นมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 และบัญญัติถึงการสืบมรดกในกรณีที่ยังมีทายาทอื่นอยู่ในลำดับเดียวกันมิให้มีการสืบมรดกต่อจากทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (5) เช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1641 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดา กล่าวคือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทยอมตัดญาติห่าง

ออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับบิดามารดาเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

6) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (4) กล่าวคือทายาทในลำดับบิดามารดาและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมีทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่มีได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วยทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดกดังกล่าวนี้ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นไม่มีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 และบัญญัติถึงการสืบมรดกในกรณีที่ยังมีทายาทอื่นอยู่ในลำดับเดียวกันมิให้มีการสืบมรดกต่อจากทายาทตามมาตรา 1629 (2) และ (5) เช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1641 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับบิดามารดาหรือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับบิดามารดาเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

7) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) (3) และ (4) กล่าวคือทายาทในลำดับบิดามารดาลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมีทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่มีได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วยทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของ

เจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดกดังกล่าวนั้นขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาของเจ้ามรดกที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทอื่นในลำดับบิดามารดาที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก และทำให้ทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันนั้นมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันอีกด้วย ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดก ภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 และบัญญัติถึงการสืบมรดกในกรณีที่ยังมีทายาทอื่นอยู่ในลำดับเดียวกันมิให้มีการสืบมรดกต่อจากทายาทตาม มาตรา 1629 (2) และ (5) เช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1641 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับ บิดามารดากล่าวคือทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับพี่น้องร่วมบิดาหรือ มารดาเดียวกันนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับบิดามารดาได้และไม่เกิดปัญหา ดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับบิดา มารดาเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 ที่มีสิทธิรับมรดกก่อน และตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและทายาทลำดับ พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

8) กรณีที่มีทายาทตามมาตรา 1629 (5) และ (6) กล่าวคือทายาทในลำดับปู่ ย่า ตา ยาย และลำดับลุง ป้า น้า อา ของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยาย ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมีทายาทอื่นในลำดับปู่ ย่า ตา ยายที่มีได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วยทายาทลำดับลุง ป้า น้า อา จึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยายที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แม้การสืบมรดกดังกล่าวอาจได้รับมรดกน้อยกว่าจำนวนที่ทายาท อื่นในลำดับปู่ ย่า ตา ยายที่ยังมิได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกได้รับ แต่การสืบมรดก ดังกล่าวนั้นขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะเห็นได้ว่าทายาทลำดับลุง ป้า น้า อา มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดกที่ ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทำให้ทายาทลำดับลุง ป้า น้า อา นั้นมีสิทธิรับมรดกเทียบเท่าทายาทอื่นใน ลำดับปู่ ย่า ตา ยาย ที่ยังมีได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุลำดับทายาทใดบ้าง ที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดก ภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 และบัญญัติถึงการสืบมรดกในกรณีที่ยังมีทายาทอื่นอยู่ในลำดับเดียวกันมิให้มีการสืบมรดกต่อจากทายาทตาม

มาตรา 1629 (2) และ (5) เช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1641 ผู้สืบสันดานของทายาทลำดับปู่ย่า ตายาย กล่าวคือทายาทลำดับลุง ป้า น้า อา นั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทลำดับปู่ย่า ตายาย ได้และไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลัก “ญาติสนิทย่อมตัดญาติห่างออกไป” โดยจะมีเฉพาะแต่ทายาทลำดับปู่ย่า ตายาย เท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับทายาทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 โดยมีสิทธิรับมรดกก่อนและตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมของลำดับลุง ป้า น้า อา

9) กรณีที่มีคู่สมรสของเจ้ามรดกและบุตรที่เกิดจากชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกซึ่งมิใช่ทายาท โดยธรรมของเจ้ามรดกแต่อย่างใด เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและคู่สมรสของเจ้ามรดกซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1635 นั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุตรที่เกิดจากชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกตลอดจนผู้สืบสันดานชั้นต่าง ๆ ของคู่สมรสที่มีไม่ใช่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกจึงมีสิทธิในการสืบมรดกต่อจากคู่สมรสของเจ้ามรดกซึ่งการสืบมรดกดังกล่าวนั้นขัดต่อหลักการรับมรดกของทายาทโดยธรรม โดยจะเห็นได้ว่า บุตรที่เกิดจากชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกตลอดจนผู้สืบสันดานชั้นต่าง ๆ ของคู่สมรสที่มีไม่ใช่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกนั้นไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกต่อจากคู่สมรสของเจ้ามรดก ทำให้ผู้สืบสันดานชั้นต่าง ๆ ของคู่สมรสที่มีไม่ใช่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกโดยที่บุคคลดังกล่าวไม่มีสิทธิและไม่ควรได้รับมรดกของเจ้ามรดกในฐานะทายาทโดยธรรมที่สืบมรดกแต่อย่างใด ทั้งนี้หากมาตรา 1607 ได้ระบุทายาทใดบ้างที่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวมีสิทธิสืบมรดกได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เช่นเดียวกับลำดับทายาทที่ระบุไว้ในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของคู่สมรสของเจ้ามรดกหรือบุตรหลาน เหลน ลื้อหรืออื่น ๆ ตลอดจนญาติสายที่เกิดจากสายโลหิตของชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกดังกล่าวนั้นย่อมไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากคู่สมรสของเจ้ามรดกและไม่เกิดปัญหาดังกล่าวที่ขัดต่อหลักการรับมรดกของทายาทโดยธรรมที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1629 และมาตรา 1635 ให้ทายาทโดยธรรมตามมาตราดังกล่าวเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก ส่วนบุตรที่เกิดจากชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกมิใช่ทายาทของเจ้ามรดกหรือกล่าวได้ว่าไม่มีสิทธิจะได้รับมรดกจากเจ้ามรดกแต่อย่างใดตามหลักการรับมรดกของทายาทโดยธรรม

นอกจากนั้นหากพิจารณาถึงบุคคลตามที่บัญญัติในมาตรา 1639 ในการรับมรดกแทนที่จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวใช้คำว่า “บุคคลใดที่จะเป็นทายาท” ซึ่งตีความได้ว่าบุคคลที่สามารถรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ได้นั้นจะต้องเป็นผู้สืบสันดานของบุคคลที่ยังมิได้มีฐานะเป็นทายาทในขณะนั้นแต่อาจมีฐานะทายาทโดยธรรมในอนาคตโดยหากพิจารณาหลักเกณฑ์การเป็นทายาทจะเห็นได้ว่ากรณีที่เจ้ามรดกยังมีสภาพบุคคล โดยยังไม่ถึงแก่ความตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายและบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

เท่านั้น ผู้สืบสันดานของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกดังกล่าวจึงจะสามารถรับมรดกแทนที่ได้ นอกจากนี้บทบัญญัติดังกล่าวยังใช้คำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” ซึ่งเป็นการบัญญัติอย่างชัดเจนถึงการรับมรดกแทนที่ในกรณีที่บุคคลใดที่จะเป็นทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยคำที่ใช้ดังกล่าวขยายทั้งกรณีบุคคลใดที่จะเป็นทายาทตายและกรณีบุคคลใดที่จะเป็นทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก จากการศึกษาความคำที่ใช้บัญญัติดังกล่าวทำให้รู้ได้ว่าผู้ที่ร่างมีเจตนาที่จะให้บุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวจึงจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 1639

อย่างไรก็ดีจากการศึกษาค้นคว้าผู้เขียนพบว่าในการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้แต่ละประเทศจะบัญญัติไว้แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการบังคับใช้ที่มีความชัดเจนตามความเหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งเมื่อศึกษาทำให้เห็นแนวคิดที่จะนำมาปรับปรุงกฎหมายของไทยที่เป็นปัญหาในการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กฎหมายในประเทศต่าง ๆ ที่บัญญัติในเรื่องการถูกกำจัดมิให้รับมรดกและการรับมรดกแทนที่มีดังนี้ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการรับมรดกแทนที่ในกรณีที่ทายาทเสียชีวิตในการรับมรดกเนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้น กฎหมายแพ่งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 2344 ได้บัญญัติว่า “เมื่อมีการประกาศการถูกกำจัดมิให้รับมรดก ให้ถือว่ามรดกนั้นไม่เคยตกแก่ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเลย (การเป็นทายาทนั้นตกเป็น โมฆะ) และให้ผู้ที่มิสิทธิจะรับมรดกจากทายาทนั้น ถ้าทายาทดังกล่าวถึงแก่ความตาย เข้ามาเป็นผู้รับมรดกในส่วนนั้น โดยให้ถือตั้งแต่วันที่เจ้ามรดกตาย” ซึ่งจะเห็นได้ว่ามิได้บัญญัติถึงระยะเวลาที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแต่อย่างใด ดังนี้ การรับมรดกแทนที่ของผู้ที่มีสิทธิจะรับมรดกจากทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นจึงเกิดขึ้นทั้งในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น โดยมาตรา 887 ได้บัญญัติว่า “ถ้าหากบุตรของเจ้ามรดกเสียชีวิตในการรับมรดกเนื่องจากไม่สมควรเป็นทายาท บุตรของบุตรของเจ้ามรดกจะเข้าเป็นทายาทแทนที่จนสุดสาย” ตลอดจนประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 729-1 ได้บัญญัติว่า “บุตรของผู้ไม่สมควรรับมรดกนั้นจะไม่ถูกตัดออกจากกองมรดกอันเนื่องมาจากความผิดของบิดามารดาของตน ไม่ว่าการสืบมรดกนั้นจะเป็นการสืบโดยตัวเองหรือว่าสืบผ่านทางกรับมรดกแทนที่” และประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทยนั้น โดยประมวลกฎหมายแพ่งแห่งอินโดนีเซีย มาตรา 840 ได้บัญญัติว่า “บุตรของผู้ไม่สมควรเป็นทายาทนั้นจะไม่ถูกตัดออกจากกองมรดกอันเนื่องมาจากความผิดของบิดามารดาของตน และให้

บุตรเหล่านั้นเป็นทายาทตามกฎหมาย” จึงจะเห็นได้จากการนำเสนอกฎหมายต่างประเทศมาแล้วข้างต้น

4.2 ปัญหาการรับมรดกแทนที่กรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639

จากการนำเสนอในบทก่อนในเรื่องการรับมรดกแทนที่เนื่องจากการตายก่อนเจ้ามรดกตาย จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติใช้คำว่า “บุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาท” ซึ่งตีความได้ว่า บุคคลดังกล่าวยังไม่มีฐานะทายาท ดังนั้นการตายของบุคคลดังกล่าวต้องเกิดขึ้นก่อนที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย นอกจากนี้ยังใช้คำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” ซึ่งขยายถึงเหตุแห่งการการรับมรดกแทนที่ในกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายและกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วย จากคำที่ใช้ในบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายในกรณีที่เจ้ามรดกและบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายพร้อมกันในกรณีที่ต้องด้วยบทสันนิษฐานมาตรา 17 ซึ่งบัญญัติถึงกรณีที่บุคคลหลายคนตายในเหตุอันตราร่วมกัน และเป็นการพันวิสัยที่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดตายก่อนและบุคคลใดตายทีหลัง ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวทั้งหมดถึงแก่ความตายพร้อมกัน ซึ่งการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นทำให้เกิดปัญหาการตีความโดยทำให้เกิดความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรกเห็นว่า แม้การตายพร้อมกันจะไม่ตรงกับความเป็นตัวบทบัญญัติ แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้มรดกตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกเป็นสาย ๆ ไป ซึ่งต่างฝ่ายนั้นต่างไม่มีสภาพบุคคลอยู่ในเวลาที่อีกฝ่ายหนึ่งตายจึงไม่มีสิทธิรับมรดกของกันและกัน และไม่ว่าบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายก่อนหรือตายหลังเจ้ามรดก ผลสุดท้ายแล้วมรดกของเจ้ามรดกย่อมตกแก่ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมในลำดับที่กฎหมายกำหนดรับมรดกแทนที่ได้เมื่อไม่มีทายาทลำดับนั้นอยู่แล้วในขณะที่เจ้ามรดกตายนั่นเอง การใช้คำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” ก็คงใช้ในความหมายของ “ในขณะที่เจ้ามรดกตาย” ซึ่งย่อมกินความหมายรวมถึงกรณีที่ทายาทโดยธรรมตายพร้อมกันกับเจ้ามรดก แม้ผู้ใดจะไม่สนใจกับการแปลเจตนารมณ์ของกฎหมายเช่นนั้น กรณีที่ทายาทตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกก็นับเป็นกรณีที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งกับกรณีตายก่อนเจ้ามรดกอยู่ตนเอง จึงสามารถนำมาตรา 1639 มาบังคับใช้แก่กรณีดังกล่าวในฐานะที่เป็นบทบัญญัติใกล้เคียงอย่างยิ่งโดยปรับใช้ร่วมกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4

ตามความเห็นฝ่ายแรกนั้นจะเห็นได้ว่า หากเกิดกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกนั้นแม้ว่ากรณีดังกล่าวจะไม่ตรงตามถ้อยคำในมาตรา 1639 แต่ก็อยู่ในความมุ่งหมายของกฎหมายที่จะให้มีการรับมรดกแทนที่กันแล้ว โดยการตีความดังกล่าวนี้เป็นกรณีตีความเพื่อให้

เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกด้วยบทสันนิษฐานการตายพร้อมกันตามมาตรา 17 และตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในอันที่จะให้มรดกตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาท

อย่างไรก็ดีผู้เขียนเห็นว่าการศึกษาตามความเห็นฝ่ายแรกนั้นเป็นการตีความเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกเพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่การตีความดังกล่าวนั้นเป็นการตีความที่ขัดกับความในบทบัญญัติที่ระบุช่วงเวลาไว้เฉพาะกรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นตายก่อนเจ้ามรดกเท่านั้น ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวจึงจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ซึ่งผู้ร่างได้กำหนดช่วงระยะเวลาการตายไว้อย่างชัดเจนแล้วทั้งนี้หากจะตีความมาตรา 1639 ในฐานะกฎหมายใกล้เคียงอย่างยี่นั้นก็เป็นวิธีการบังคับใช้กฎหมายและการตีความที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการตีความกฎหมาย เนื่องจากการตายพร้อมกันของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทและเจ้ามรดกโดยบทสันนิษฐานของกฎหมายนั้นมาตรา 1639 มิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงกรณีดังกล่าว พร้อมกันนี้ก็ไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ที่ต้องด้วยกรณีข้างต้นและไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีข้างต้นอีกเช่นกัน ดังนั้นแล้วการตีความมาตรา 1639 ในฐานะกฎหมายใกล้เคียงอย่างยี่ก็จะไปตามหลักการตีความกฎหมายตามมาตรา 4 และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวอีกด้วย

สำหรับความเห็นฝ่ายหลังนั้น เห็นว่ากรณีที่เจ้ามรดกและทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกตายพร้อมกันเพราะอุบัติเหตุในคราวเดียวกันตามมาตรา 17 ที่ให้ถือว่าตายพร้อมกันนั้น มาตรา 1639 บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะทายาทโดยธรรมถึงความตายก่อนเจ้ามรดกตาย การตายพร้อมกันจึงไม่ตรงกับความในตัวบทดังกล่าว อีกทั้งด้วยบทสันนิษฐานตามมาตรา 17 นั้นมีผลทำให้บุคคลซึ่งอยู่ในฐานะที่จะรับมรดกของกันและกันได้ (Vocatia Successorale Reciproga) ซึ่งตายพร้อมกันไม่มีทางรับมรดกของอีกบุคคลหนึ่งได้ตามมาตรา 1604 และผู้สืบสันดานทั้ง 2 ฝ่าย ก็หาอาจรับมรดกแทนที่บุคคลที่ตายพร้อมกันไม่ได้

เมื่อพิจารณาความเห็นฝ่ายหลังแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นการตีความตามถ้อยคำในบทบัญญัติที่ระบุระยะเวลาการตายของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทเฉพาะกรณีที่บุคคลดังกล่าวตายก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวจึงจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้

อย่างไรก็ดี การตีความตามความเห็นฝ่ายหลังนี้ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ตายพร้อมกันกับเจ้ามรดก เนื่องจากหากพิจารณาถึงการตกทอดของมรดกในกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายหลังเจ้ามรดกตายนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อเจ้ามรดกตายก่อนบุคคลซึ่งจะเป็นทายาท มรดกของเจ้ามรดกนั้นย่อมตกทอดแก่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาท

ดังกล่าวที่มีฐานะเป็นทายาทแล้วและเมื่อบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา มรดกของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวซึ่งรวมมรดกของเจ้ามรดกนั้นอยู่ในกองมรดกด้วย ย่อมตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวนั้น หรือกล่าวได้ว่าหากบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายหลังเจ้ามรดกตาย มรดกของเจ้ามรดกนั้นก็ยังคงตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั่นเองอีกทั้งกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายก่อนเจ้ามรดกตายจะเห็นได้ว่าผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวนั้นมีสิทธิที่จะรับมรดกแทนที่ของเจ้ามรดกโดยเจ้ามรดกแทนที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1639 ดังนี้ เมื่อพิจารณาถึงกรณีข้างต้นทั้ง 2 กรณี จะเห็นได้ว่า ไม่ว่ากรณีใดมรดกของเจ้ามรดกก็ยังคงตกแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทดังกล่าวทั้งสองกรณี ดังนี้การตีความไม่ให้ผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวมีสิทธิรับมรดกแทนที่ในกรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกนั้นย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในอันที่จะคุ้มครองลูกกำพร้าไม่ให้ได้รับความเสียหายแต่อย่างใดจากการตายของบิดาและมารดา

หากพิจารณามาตรา 17 ซึ่งเป็นบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าตายพร้อมกันนั้น เจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายนั้นตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการตายก่อนและหลังของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยจะเห็นได้ว่าลำดับการตายของบุคคลทุกคนนั้นมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการตกทอดมรดกเนื่องจากเมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นย่อมตกทอดแก่ทายาทในทันที โดยไม่มีช่องว่างในเวลากการตกทอดและเวลาตายเลยตามมาตรา 1599 เพื่อให้มรดกนั้นมีผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่ตลอดเวลาเพราะหากมีช่องว่างของระยะเวลาในการตกทอดของมรดกเกิดขึ้นย่อมทำให้ทรัพย์สินในกองมรดกเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของกรรมสิทธิ์ในช่วงเวลาหนึ่ง ดังนี้แม้ว่ามาตรา 17 จะถูกบัญญัติเพื่อแก้ไขปัญหาลำดับการตายของบุคคลแต่ในทางกลับกันมาตราดังกล่าวนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาอันทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันออกเป็น 2 ฝ่ายในเรื่องการรับมรดกแทนที่และทำให้ขาดหลักประกันทางกฎหมายต่อประชาชนผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนก็ยังไม่พบว่าศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดวางแนวคำพิพากษาไว้เป็นบรรทัดฐานแต่อย่างใดในปัญหาข้างต้นอาจเพราะว่ายังมิได้มีคดีประเภทดังกล่าวขึ้นสู่ศาลหรืออาจเกิดเป็นคดีขึ้นสู่ศาลแต่มิได้มีการต่อสู้คดีกันจนถึงชั้นฎีกา

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่าการบัญญัติกฎหมายด้วยการใช้ถ้อยคำว่า “ตายก่อนมรดกเกิด” แทนคำว่า “ตายก่อนเจ้ามรดก” จะเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องการรับมรดกของทายาทกรณีตายพร้อมกันได้ตามกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้หรือบางประเทศประสบปัญหาเหมือนของไทย แล้วแก้ไขเพื่อให้เกิดผลในการรับมรดกกรณีตายพร้อมกันได้

อันได้แก่ ในประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธรัฐเยอรมนี มาตรา 1924 ได้บัญญัติว่า “ถ้าผู้สืบสันดานไม่มีชีวิตในเวลาที่มีมรดกเกิดขึ้น ให้ผู้สืบสันดานชั้นถัดไปเข้าแทนที่ผู้สืบสันดานนั้น (จนสุดสาย)” ดังนี้ จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธรัฐเยอรมนี มาตรา 1924 นั้น ได้ยึดถือระยะเวลาแห่งการเกิดขึ้นของมรดกแทนระยะเวลาการตายของเจ้ามรดก ซึ่งหมายความรวมถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทโดยให้มีการรับมรดกแทนที่กันต่อไปจนสุดสาย ทั้งนี้ ทายาทในลำดับบิดามารดา และทายาทในลำดับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งเป็นทายาทลำดับถัดลงมา ก็มีการรับมรดกแทนที่ในลักษณะเดียวกันกับกรณีของทายาทลำดับผู้สืบสันดานข้างต้น โดยปรากฏในมาตรา 1925 และมาตรา 1926 นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นก็ได้บัญญัติการรับมรดกแทนที่เนื่องการตายของทายาทในลักษณะเดียวกันกับประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี โดยมาตรา 887 นั้นบัญญัติว่า “ถ้าบุตรของเจ้ามรดกตายก่อนมรดกจะเกิดขึ้น ให้บุตรของบุตรของเจ้ามรดกนั้นขึ้นเป็นทายาท” ทั้งนี้แต่เดิมประเทศญี่ปุ่นก็มีการใช้คำว่า “ตายก่อนเจ้ามรดกตาย” เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1639 แต่ต่อมาภายหลังได้มีการแก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวไว้ข้างต้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทและให้ผู้สืบสันดานของทายาทมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ นอกจากนั้น ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีนั้นมิได้ใช้คำว่า “ตายก่อนเจ้ามรดกตาย” แต่ใช้คำว่า “ตายก่อนมรดกจะเกิดขึ้น” ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐเกาหลี มาตรา 1001 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรงหรือพี่น้องผู้ซึ่งเป็นผู้รับมรดกถึงแก่ความตายก่อนมรดกจะเกิดขึ้นให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทเหล่านั้นเป็นทายาทแทนที่ทายาทเหล่านั้น” ซึ่งขยายถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ของต่างประเทศข้างต้น

4.3 ปัญหาการรับมรดกแทนที่กรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทถึงแก่ความตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายก่อนเจ้ามรดกตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 และมาตรา 1640

การรับมรดกแทนที่กรณีบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายก่อนเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1639 นั้นนอกจากการตายโดยธรรมชาติแล้วยังหมายความรวมถึงการตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ซึ่งมาตรา 1640 ได้บัญญัติขยายลักษณะการตายตามมาตรา 1639 ไว้เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงความตายตามมาตรา 62 ให้ผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ซึ่งการตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวนี้ ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 61 ว่า ถ้าบุคคลใดที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลา 5 ปี หรือตลอดระยะเวลา 2 ปีในกรณีต่อไปนี้

- (1) นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบหรือสงคราม และหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว
- (2) นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทาง อับปาง ถูกทำลาย หรือสูญหายไป
- (3) นับแต่วันที่เหตุอันตรายแก่ชีวิตนอกจาก (1) หรือ (2) ได้ผ่านพ้นไป ถ้าบุคคลนั้น ตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น

เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้ ดังนี้จะเห็นได้ว่าการตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายนั้นเป็นการตายที่เกิดจากการนับระยะเวลา เป็นปีซึ่งอาจทำให้เกิดกรณีการตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายของเจ้ามรดกและบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นครบกำหนดในวันเดียวกันกล่าวคือในกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทและเจ้ามรดกไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่มีใครทราบว่ามีชีวิตอยู่หรือไม่ในวันเดียวกันหรืออาจต่างวันกันแต่ครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลอาจสั่งให้เป็นคนสาบสูญตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในวันเดียวกัน จึงถือได้ว่าบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทและเจ้ามรดกถึงแก่ความตายพร้อมกันและทำให้เกิดปัญหาการตีความในเรื่องการรับมรดกแทนที่เนื่องการรับมรดกแทนที่ตามถ้อยคำในมาตรา 1639 นั้นต้องเป็นกรณีที่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตายก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นจึงจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ซึ่งการตายโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทและเจ้ามรดกนั้นครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลอาจสั่งให้เป็นคนสาบสูญตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในวันเดียวกันตามกรณีข้างต้นนี้อาจเทียบเคียงได้กับกรณีการตายพร้อมกันโดยบทสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 17 ซึ่งมีความเห็นแตกต่างกันในการตีความมาตรา 1639 โดยความเห็นฝ่ายแรกเห็นว่าถ้อยคำในมาตรา 1639 นั้น หมายความว่ารวมถึงการตายพร้อมกันด้วย ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกจึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่ ส่วนความเห็นฝ่ายหลังเห็นว่า การตายพร้อมกันนั้นกรณีไม่ตรงตามถ้อยคำในมาตรา 1639 ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทที่ตายพร้อมกันกับเจ้ามรดกจึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ นอกจากนี้ตามข้อเท็จจริงในกรณีข้างต้นนั้นยังมิได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นสู่ศาลสูงสุดจึงไม่มีการวางบรรทัดฐานแนวคำพิพากษาไว้แต่อย่างใด

ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 887 นั้นบัญญัติว่า “ถ้าบุตรของเจ้ามรดกตายก่อนการตกทอดมรดกจะเกิดขึ้น ให้บุตรของบุตรของเจ้ามรดกนั้นขึ้นเป็นทายาท” ทั้งนี้แต่เดิมประเทศญี่ปุ่นก็มีการใช้คำว่า “ตายก่อนเจ้ามรดกตาย” เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1639 แต่ต่อมาภายหลังได้มีการแก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวไว้ข้างต้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทและให้ผู้สืบสันดานของทายาทมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ นอกจากนี้ จากการศึกษา

ค้นคว้ากฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1924 ได้บัญญัติว่า “ถ้าผู้สืบสันดานไม่มีชีวิตในเวลาที่เกิดมรดกเกิดขึ้น ให้ผู้สืบสันดานชั้นถัดไปเข้าแทนที่ผู้สืบสันดานนั้น (จนสุดสาย)” ดังนี้ จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1924 นั้น ได้ยึดถือระยะเวลาแห่งการเกิดขึ้นของการตกทอดของมรดกแทนระยะเวลาการตายของเจ้ามรดก ซึ่งหมายความรวมถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทโดยให้มีการรับมรดกแทนที่กันต่อไปจนสุดสาย ทั้งนี้ ทายาทในลำดับบิดามารดา และทายาทในลำดับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งเป็นทายาทลำดับถัดลงมาที่มีการรับมรดกแทนที่ในลักษณะเดียวกันกับกรณีของทายาทลำดับผู้สืบสันดานข้างต้น โดยปรากฏในมาตรา 1925 และมาตรา 1926 ดังนี้จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติการรับมรดกแทนที่เนื่องการตายของทายาทในลักษณะเดียวกันกับประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้จากการศึกษาค้นคว้าประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐเกาหลี พบว่าได้บัญญัติในลักษณะเดียวกันกับประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไว้ในมาตรา 1001 ว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรงหรือพี่น้องผู้ซึ่งเป็นผู้รับมรดกถึงแก่ความตายก่อนมรดกจะเกิดขึ้นให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทเหล่านั้นเป็นทายาทแทนที่ทายาทเหล่านั้น” โดยประเทศสาธารณรัฐเกาหลีนั้นมิได้ใช้คำว่า “ตายก่อนเจ้ามรดกตาย” แต่ใช้คำว่า “ตายก่อนมรดกจะเกิดขึ้น” ซึ่งขยายถึงกรณีการตายพร้อมกันของเจ้ามรดกและทายาทอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ของต่างประเทศมาแล้วนั้น

4.4 ปัญหาการรับมรดกแทนที่กรณีผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639 และมาตรา 1643

บุคคลที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 นั้น หากพิจารณาจากถ้อยคำในบทบัญญัติจะเห็นได้ว่ามีแต่เพียงผู้สืบสันดานเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ โดยผู้สืบสันดานตามกฎหมายมรดกนั้นหมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของเจ้ามรดกอันได้แก่ บุตร หลาน หลาน ลื้อ และต่อจากลื้อไปโดยไม่จำกัดว่าสืบกันกี่ชั้น ซึ่งหากเป็นผู้สืบสันดานชั้นบุตรจะต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตลอดจนบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วและหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตามมาตรา 1643 ได้บัญญัติเพื่อขยายความของคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ในมาตรา 1639 โดยใช้คำว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรง” ซึ่งแต่เดิมนั้นถ้อยคำดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาการตีความกล่าวคือ มีความเห็นของนักกฎหมายแตกต่างกันออกเป็น 2 ฝ่ายในปัญหาว่าบุตรบุญธรรมจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้หรือไม่ ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก เห็นว่า ผู้สืบสันดานโดยตรง หมายถึง ผู้สืบสันดานโดยชอบด้วยกฎหมายของทายาทเท่านั้น จึงจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ทายาทนั้นได้ ถ้าถือตามนี้บุตรบุญธรรมก็สามารถเข้ารับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมที่ตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายได้

ตามความเห็นฝ่ายแรกจะเห็นได้ว่า เป็นการตีความโดยยึดความชอบด้วยกฎหมายของผู้สืบสันดานของทายาทเป็นสำคัญ ซึ่งการตีความดังกล่าวทำให้บุตรบุญธรรมซึ่งเป็นบุคคลที่มีฐานะเป็นบุตร โดยการสมมุติขึ้น โดยผลของกฎหมายที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม โดยชอบและถูกต้องตามกฎหมายอยู่ในความหมายของคำว่าผู้สืบสันดานโดยตรงด้วย และทำให้บุตรบุญธรรมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ในกรณีที่ผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งจะเป็นทายาทถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย แม้การตีความดังกล่าวจะไม่ตรงตามถ้อยคำในบทบัญญัติที่มีการบัญญัติขยายความออกไปให้แตกต่างจากคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ดังที่ปรากฏในมาตรา 1629 ก็ตาม แต่การตีความดังกล่าว ก็เพื่อให้เกิดความธรรมแก่บุตรบุญธรรมในการรับมรดกแทนที่และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องการรับมรดกแทนที่อีกด้วย

ความเห็นฝ่ายหลัง เห็นว่า ผู้สืบสันดานโดยตรง หมายถึง ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงที่แท้จริงของทายาททั้งที่ชอบด้วยกฎหมาย และบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว ดังนั้นกรณีทายาทเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมและตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย บุตรบุญธรรมหาสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ไม่ เพราะมิใช่ผู้สืบสายโลหิตที่แท้จริง

ตามความเห็นฝ่ายหลังจะเห็นได้ว่า เป็นการตีความโดยยึดถ้อยคำในบทบัญญัติซึ่งมีการขยายความคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ตามมาตรา 1639 เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามถ้อยคำในมาตรา 1643 โดยหากพิจารณาจากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ร่าง ต้องการให้ผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่นั้นมีลักษณะเฉพาะที่พิเศษกว่าในกรณีผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกตามหลักทั่วไป และบังคับใช้กับกรณีการรับมรดกแทนที่เท่านั้น ทั้งนี้การตีความดังกล่าว เป็นการตีความที่จำกัดสิทธิบุตรบุญธรรมในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องการรับมรดกตามหลักทั่วไป และสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรม เปรียบเทียบกับผู้สืบสายโลหิตที่แท้จริง ที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันอย่างมากแล้ว จะไม่เป็นธรรมนักต่อบุตรบุญธรรม ในการถูกจำกัดสิทธิในการรับมรดกแทนที่ อีกทั้งการตีความดังกล่าวยังเป็นการตีความที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องการรับมรดกแทนที่อีกด้วย

ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวในปัจจุบันนี้ ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยให้เหตุผลไว้ชัดเจนตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 733/2528 โดยวินิจฉัยในข้อกฎหมายว่า “บุตรบุญธรรมนั้นกฎหมายถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมหาใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงตาม

มาตรา 1643 ซึ่งหมายถึงผู้สืบสันดานในทางสืบสายโลหิตโดยแท้จริงไม่ จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม”

อย่างไรก็ดีแม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะมีแนวทางตามที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้น แต่ก็ยังมีนักกฎหมายบางท่านที่ยังคงให้ความเห็นแย้งคำพิพากษาของศาลฎีกาโดยมองว่าใน ส่วนการตีความคำว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรง” ไม่ควรยึดเฉพาะตัวอักษรที่จะต้องแปลความหมายอย่างเคร่งครัด หากแต่ควรพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่ของทายาทผู้ตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายที่มุ่งประสงค์ให้ผู้ที่เป็นบุตร หลาน หลาน ฯลฯ ที่เป็นสายโลหิตของทายาทผู้นั้นได้รับประโยชน์จากมรดกส่วนนั้น การตกทอดของมรดกจึงตกทอดสู่ทายาทในลำดับต่อไป (ดูมาตรา 1629) และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วกับบิดาผู้รับรอง และความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรม จะเห็นว่า กฎหมายได้บัญญัติรับรองฐานะของบุตรนอกกฎหมายที่บิดา รับรองแล้วและบุตรบุญธรรม โดยให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 1627) จึงควรที่จะมีสิทธิรับมรดกของบิดาผู้รับรองหรือของผู้รับบุตรบุญธรรมประกอบกับ หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติของบุตรบุญธรรมกับบิดามารดาของผู้รับบุตรบุญธรรมย่อมมีต่อกันเป็นอย่างดี หากจะตัดสิทธิในการรับมรดกแทนที่ของบุตรบุญธรรมเพียงยึดตัวอักษรเป็นเกณฑ์พิจารณา ย่อมผิดไปจากเจตนารมณ์ของหลักการรับมรดกแทนที่ เหตุผลข้างต้นย่อมครอบคลุมถึงการที่บุตรบุญธรรมจะรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมด้วย อนึ่ง ในกฎหมายฝรั่งเศสปัจจุบันในมาตรา 368 ยอมให้บุตรบุญธรรม (L'adopte) และผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ได้เหมือนบุตรชอบด้วยกฎหมายตรงตามถ้อยคำในมาตรา 1627 ของไทย หากถือว่าบุตรบุญธรรมไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรม ก็ต้องถือต่อไปด้วยว่า บุตรของบุตรบุญธรรมก็ไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของเจ้ามรดก (แม้จะเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของบุตรบุญธรรม) จึงไม่น่าจะรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมได้เช่นกัน เพราะมาตรา 1643 ไม่ได้กล่าวว่าผู้สืบสันดานโดยตรงนั้นเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของใคร จึงต้องเข้าใจว่า หมายถึงผู้สืบสันดานโดยตรงตลอดสายตั้งแต่เจ้ามรดกเรื่อยลงไป แต่นักกฎหมายฝ่ายที่เห็นว่าบุตรบุญธรรมไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรม กลับยอมรับว่า บุตรของบุตรบุญธรรมรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมได้ทั้งที่ไม่ได้สืบสายโลหิตโดยตรงจากเจ้ามรดกแต่อย่างใด

ตามปัญหาข้างต้นผู้เขียนเห็นว่า หากพิจารณาในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและบิดามารดาแล้ว สิทธิและหน้าที่ของทั้งบุตรบุญธรรมและบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีต่อผู้รับบุตรบุญธรรมและบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นเหมือนกันเสียส่วนใหญ่จะมีแต่เพียงบางส่วนที่แตกต่างกัน

ออกไป เช่น การรับบุตรบุญธรรมนั้นไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมของบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/29 เป็นต้น เนื่องจากกฎหมายต้องการให้ความคุ้มครองบุตรบุญธรรมเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากมาตรา 1598/28¹⁰⁷ นั้นได้กำหนดให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตรมาบังคับใช้โดยอนุโลมทั้งหมดซึ่งชี้ให้เห็นว่ากฎหมายมุ่งที่จะให้สิทธิและหน้าที่แก่บุตรบุญธรรมเสมือนหนึ่งว่าบุตรบุญธรรมนั้นเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมมากกว่าที่จะเป็นเพียงบุตรที่รับการอุปการะในครอบครัวที่ถูกสมมติขึ้น ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงแนวคิดในการรับบุตรบุญธรรมแล้วจะเห็นได้ว่าการรับบุตรบุญธรรมนั้นให้ความสำคัญกับเด็กมากกว่าให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่โดยค่านึงว่าเด็กสามารถที่จะอยู่กับครอบครัวนั้นได้อย่างถาวรตลอดไปพร้อมทั้งครอบครัวนั้นต้องมีการยอมรับว่าเด็กผู้นั้นเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวอีกด้วย¹⁰⁸ อีกทั้งหากพิจารณากฎหมายมรดกแล้วการรับมรดกตามหลักทั่วไปนั้นบุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ในฐานะทายาทลำดับผู้สืบสันดานซึ่งอยู่ในลำดับเดียวกันกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามความหมายของคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ถ้อยคำในมาตรา 1629 ซึ่งหมายความว่ารวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย การตีความโดยตัดสิทธิบุตรบุญธรรมมิให้รับมรดกแทนที่ในฐานะผู้สืบสันดานนั้นย่อมเป็นการตีความที่ขัดต่อการรับมรดกตามหลักทั่วไปนอกจากนี้หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องการรับมรดกแทนที่แล้วจะเห็นได้ว่าการตีความดังกล่าวขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายเนื่องจากกฎหมายต้องการให้มีการรับมรดกแทนที่เพื่อประโยชน์ในการบำรุงตระกูล ซึ่งเมื่อมีการรับบุตรบุญธรรมเกิดขึ้น โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วย่อมถือได้ว่าบุตรบุญธรรมนั้นเป็นสมาชิกคนหนึ่งในตระกูลดังจะสังเกตได้จากสิทธิที่บุตรบุญธรรมมีต่อผู้รับบุตรบุญธรรมในอันที่จะใช้นามสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ตามมาตรา 1598/28 ประกอบมาตรา 1561¹⁰⁹ และสมควรมีสิทธิรับมรดกแทนที่เพื่อบำรุงและเชิดชูวงศ์ตระกูลต่อไป ดังนั้นการตีความกฎหมายตัดสิทธิบุตรบุญธรรมมิให้รับมรดกแทนที่นั้นนอกจากจะเป็นการตีความกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อบุตรบุญธรรมแล้ว ยังเป็นการตีความกฎหมายที่ขัดต่อเจตนารมณ์

¹⁰⁷ มาตรา 1598/28 บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นแต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม.

¹⁰⁸ จาก *การรับมรดกบุตรบุญธรรมโดยผู้รับบุตรบุญธรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) (น. 31-32), โดย สุทธิวัน ดิเหลื่อ, 2547, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

¹⁰⁹ มาตรา 1561 บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา

ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา.

ของกฎหมายในเรื่องการรับมรดกแทนที่ อีกทั้งยังเป็นการตีความกฎหมายที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างบุตรที่เกิดจากบิดามารดานั้น ๆ และบุตรบุญธรรมออกจากกันซึ่งขัดต่อแนวคิดในการรับบุตรบุญธรรมที่มุ่งจะทำให้เกิดการยอมรับว่าบุตรบุญธรรมนั้นเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวดังที่กล่าวไว้ข้างต้นอีกด้วย ทั้งนี้ จากการค้นคว้าของผู้เขียนพบว่าในต่างประเทศนั้น ได้ให้สิทธิแก่บุตรบุญธรรมในการรับมรดกแทนที่อีกด้วย

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาตรา 1754 นั้นบัญญัติว่า “บุตรบุญธรรมนั้นมีสถานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งทำให้บุตรบุญธรรมนั้นมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่เช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งญี่ปุ่น มาตรา 887 ได้บัญญัติให้ผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ซึ่งสอดคล้องกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1643 ของไทย แต่ถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวนี้หมายความว่ารวมถึงบุตรบุญธรรมซึ่งทำให้บุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ นอกเหนือจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐเกาหลี มาตรา 1001 ได้บัญญัติให้สิทธิในการรับมรดกแทนที่นั้นมีเฉพาะแต่ในผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทในลำดับผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกหรือในลำดับพี่น้องของเจ้ามรดกเท่านั้น โดยให้บุตรบุญธรรมอยู่ในความหมายของคำว่าผู้สืบสันดานโดยตรงด้วย อีกทั้งแล้วในประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 368 ก็ได้บัญญัติว่า “บุตรบุญธรรมและผู้สืบสันดานของบุตรบุญธรรมนั้นมีสิทธิทางมรดกในครอบครัวของผู้รับบุตรบุญธรรม” ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุตรบุญธรรมนั้นมีสิทธิในการรับมรดกตลอดจนสิทธิในการรับมรดกแทนที่เช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้พระราชบัญญัติการรับบุตรบุญธรรม ปี ค.ศ. 1976 แห่งสหราชอาณาจักร มาตรา 39 (1) ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมว่า “บุตรบุญธรรมจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อ...” ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุตรบุญธรรมนั้นมีสถานะเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและสิทธิต่าง ๆ ในการรับมรดกตลอดจนสิทธิในการรับมรดกแทนที่นั้นย่อมมีเช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย นอกเหนือจากนั้นภายใต้บทบัญญัติกฎหมายความสัมพันธ์ในครอบครัวแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐนิวยอร์ก มาตรา 117 นั้นได้บัญญัติว่า “พ่อแม่บุญธรรมหรือพ่อหรือแม่บุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะต้องรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางกฎหมายต่อกันและกันในฐานะของพ่อแม่กับลูก และจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับมรดกร่วมกับพี่น้องโดยกำเนิดหรือพี่น้องบุญธรรมของพ่อแม่บุญธรรมคู่หนึ่ง หรือของพ่อหรือแม่บุญธรรมคนนั้น” ซึ่งให้สิทธิแก่บุตรบุญธรรมในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการสืบมรดกต่อจากผู้รับบุตรบุญธรรมอีกด้วย นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น พระราชบัญญัติการแบ่งทรัพย์สินมรดก ค.ศ. 1958 แห่งมาเลเซียมาตรา 3 นั้นกำหนดให้สิทธิเกี่ยวกับ

การรับมรดกของบุตรบุญธรรมโดยกำหนดคำนิยาม “บุตร” หมายถึง บุตรตามกฎหมายและรวมถึงลูกของภรรยาคนใดก็ตามในจำนวนภรรยาทั้งหมดที่เจ้ามรดกได้รับอนุญาตโดยกฎหมายให้มีภรรยาหลายคนได้แต่ไม่รวมถึง บุตรบุญธรรมคนใดที่ไม่ใช่บุตรบุญธรรมที่ได้รับการอุปการะภายใต้บทบัญญัติใน พระราชบัญญัติการรับบุตรบุญธรรม ค.ศ. 1952 ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุตรบุญธรรมนั้นมีสิทธิในการรับมรดกต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้แล้วตามกฎหมายของต่างประเทศที่ได้นำเสนอข้างต้นนั้นบุตรบุญธรรมมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่เช่นเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายทุกประการดังจะเห็นได้จากการนำเสนอหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ของต่างประเทศข้างต้น